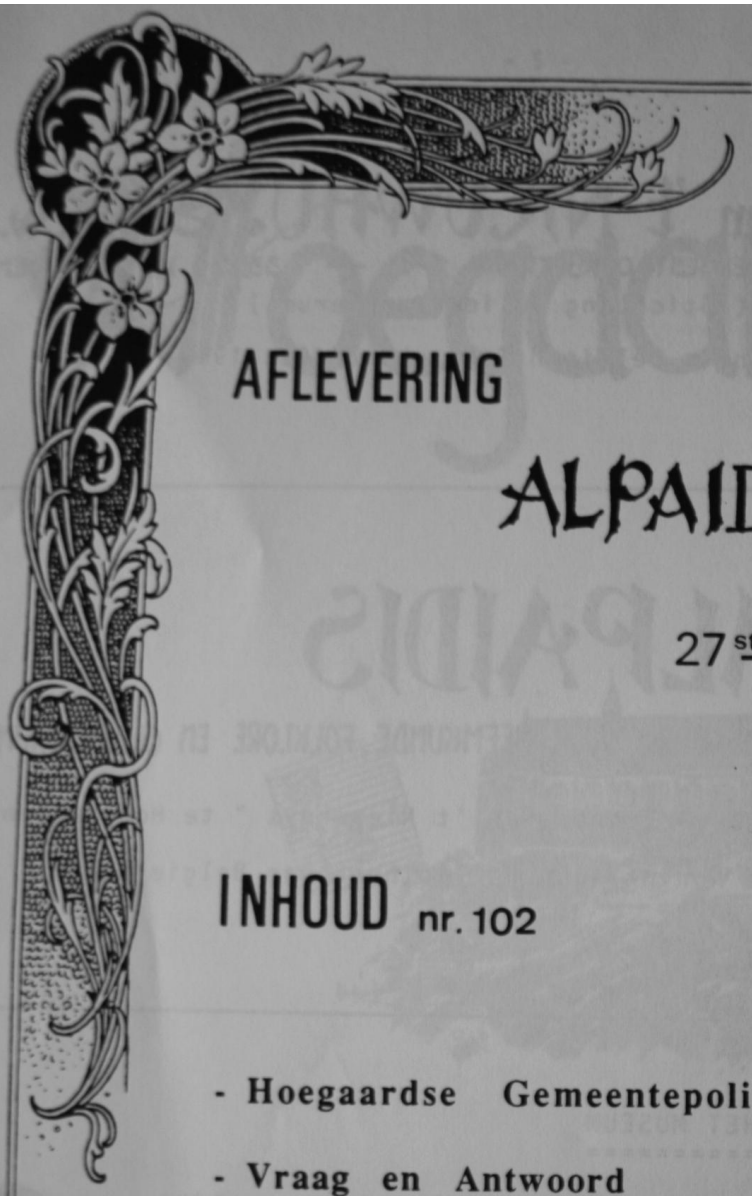

AFLEVERING

ALPAIDIS

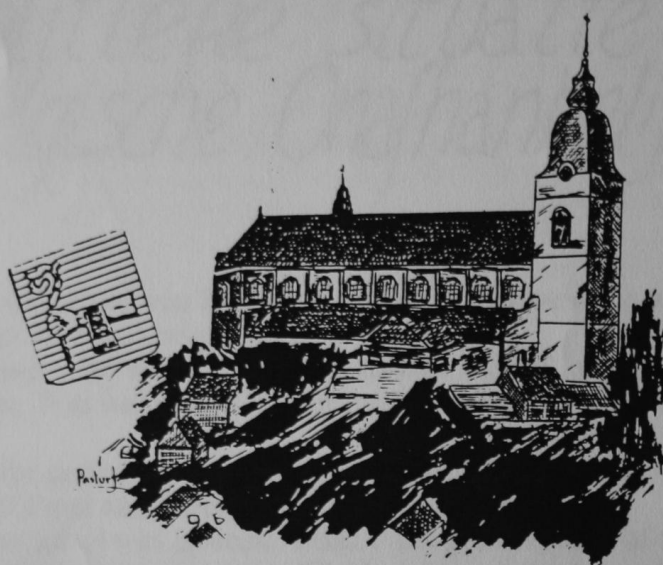
27ste jaargang 1991

INHOUD nr. 102

- Hoegaardse Gemeentepolitiek 1830-1990
- Vraag en Antwoord
- Volksremedies
- Biertrofee
- Jaarprogramma 1991 - Tentoonstellingen

- 5 -
Hoegaardse

Gemeente
politiek

1830 - 1990

INLEIDEND HOOFDSTUK

de politieke situatie vanaf de Belgische Onafhankelijkheid

Met de onafhankelijkheid van België begint er een nieuwe periode die uiteraard dus ook het politieke leven zal beïnvloeden.

Het is nu niet meer van "nieuwe meesters, nieuwe wetten", maar eigen meester en dus eigen wetten. Wat wel hetzelfde blijft, dat zijn de Hoegaardiers.

Zoals in de vorige periodes van onze geschiedenis begon nu ook eind 1830 de onafhankelijkheid met aankomende en wegtrekkende troepen.

Zoals altijd al het geval was geweest, maakte het geen verschil of deze legerbendes van vriend of vijand waren, de plaatselijke bevolking betaalde steeds het gelag.

Wij zijn genoodzaakt vooraf een paar zaken op punt te stellen.

De geschiedenis van onze politieke partijen vereist dit nu eenmaal.

Tot 1847 werd het onafhankelijk België bestuurd door het Unionisme, d.w.z. door het samen regeren van katholieken en liberalen.

Het zijn de twee stromingen die zich sinds de opstanden tegen onze toenmalige Oostenrijkse Keizer Jozef II hadden gevormd sinds 1787.

In 1828 hadden deze twee groepen een "monster verbond" gesloten tegen Koning Willem I en noodgedwongen regeerden zij samen in een wat "Union sacrée" werd genoemd.

De moeilijkheden met de Hollanders hebben inderdaad aangesleept tot 1839.

Na dat jaar is het snel bergaf gegaan met de min of meer goede verstandhouding tussen de twee groepen omdat de gemeenschappelijke vijand was weggefallen.

Dit wil dus zeggen dat al vóór 1847 de levensbeschouwelijke tegenstelling is gaan domineren in ons politiek leven.

Hiermee bedoelen wij zeer concreet de problemen betreffende de plaats van de godsdienst en de kerk in een centrale staat met een bijna homogeen katholieke bevolking.

Nu een tweede voorafgaandelijke opmerking.

Bij de verkiezingen van vroeger werd geen evenredige verdeling van de zetels toegepast. Voor de gemeenteverkiezingen gebeurde dit pas vanaf 1895. Men paste integendeel het meerderheidsprincipe toe. Dit wil zeggen dat de lijst die de meeste stemmen behaalde, alle zetels kreeg. In zo'n systeem wordt maar kans geboden aan twee partijen. Alle stromingen die politieke invloed wilden verwerven, waren dus verplicht zich te verbinden met de katholieke of de anti-klerikale partij, ofwel om zich te splitsen in een katholieke en een anti-klerikale vleugel.

In feite is voor praktisch gans de 19de eeuw de waarheid nog eenvoudiger in die zin dat er meestal maar één lijst werd voorgesteld voor de gemeenteverkiezingen, waarop de stemgerechtigde burgers dan hun voorkeur konden aanduiden. De mogelijkheid om te "panacheren" d.w.z. op een aantal kandidaten stemmen van verschillende lijsten tot het maximum van het aantal te begeven kandidaten, is een overblijfsel van die toestand uit de 19de eeuw.

Het is maar bij de fusies van de gemeenten in 1976, dat die mogelijkheid bij de gemeenteverkiezingen is afgeschaft.

Dit niet alleen om verwarring bij de kiezer, en dus het ongeldig stemmen, te voorkomen, maar ongetwijfeld ook onder druk van de grote nationale partijen die de gemeenteraadsverkiezingen meer en meer een populariteitstest zijn gaan zien.

Dit brengt ons bij een volgende voorbeschouwing. De liberalen hadden zich wel enigszins georganiseerd door het eerste liberale partijcongres van 1846, maar tot het einde van de 19de eeuw beschikten noch de liberalen, noch de katholieken over sterke partijstructuren zoals we die nu kennen.

Er waren wel de plaatselijke kiesverenigingen, ook te Hoegaarden, maar veel verder ging dit niet. Er was geen nationale partij-organisatie. Vandaar de grote rol die de ontspanningsverenigingen speelden.

Bij uitstek waren dit de fanfare, zoals we ook verder in onze geschiedenis van het politiek leven te Hoegaarden zullen kunnen vaststellen. Vandaar ook dat het voorzitterschap van een fanfare of harmonie een begaarde titel was voor dorpspolitici.

Het is dus zo dat in de meeste dorpen en kleine steden, zoals te Hoegaarden trouwens, de plaatselijke aanzienlijke families eenheidslijsten voordroegen van deftige burgers. Door de vorming van de corporatie van de V-Geslachten te Hoegaarden in de 18de eeuw was het hele dorpsbestuur op politiek, geestelijk en economisch gebied gemonopoliseerd binnen de vijf grote familietakken. Deze waren onderling verwant en aanverwant door een berekende huwelijkspolitiek en handhaafden hun macht ten koste van de anderen, de buitenstaanders. Binnen deze families was er wel de tegenstelling katholiek-liberaal, die zich uitte tussen bijvoorbeeld twee fanfares. Maar in de verkiezingen kwam deze tegenstelling niet scherp tot uiting. Dit zou pas komen met de schoolstrijd van 1879 tot 1884. Het is trouwens ook rond die periode dat de Corporatie en de familie-gilden zullen uit elkaar vallen. Niet zozeer de Franse Revolutie en haar gevolgen, maar deze strubbelingen hebben geleid tot een onherstelbaar verval en teloorgang van de Corporatie van de V-Geslachten van Hoegaarden.

Laten we ook aandacht hebben voor de volgende realiteit. De wetgeving inzake de kiesverrichtingen is nogal wat veranderd vooraleer mannen en vrouwen allen een stem kregen door de wet van 15 april 1920. Wij gaan er even dieper op in.

Onze gemeentewet dateert van 30 maart 1836. Niet alleen kregen de gemeente een ruime autonomie maar de burgemeesters werden door de Koning benoemd, de schepenen door de gemeenteraad. Voorheen werd de burgemeester door de kiezer gekozen, door het decreet van 1830, wat zeker democratischer was.

In 1842 werd de gemeentewet voor bepaalde punten herzien. Voortaan kon de Koning ook burgemeesters benoemen buiten de gemeenteraad. Een zeer belangrijke bevoegdheid als de politiemacht werd voortaan niet meer gedeeld door het college van burgemeester en schepenen, maar kwam uitsluitend toe aan de burgemeester, wat aangenaam klonk in de oren van de liberalen.

Vanaf een bepaald aantal inwoners, tenslotte werd het kiezerscorps ingedeeld in sectoren en kwartieren, wat dan weer ten goede kwam aan de katholieke minderheden in steden, gezien het meerderheidsprincipe daar tot 1900 van kracht bleef. Door de wet van 31 maart 1848 werd ook de kiescijns van de gemeenten verlaagd en kon de burgemeester door de Koning niet meer benoemd worden buiten de gemeenteraad, behalve in ernstige gevallen en op eensluidend advies van de bestendige deputatie. De burgemeester werd voortaan voor 6 jaar benoemd (voorheen was dat 8 jaar).

Alleen de rijksten hadden stemrecht en zelfs uitsluitend stemrecht tot 1883. In 1836 bedroeg de kiescijns voor gemeenten als Hoegaarden 20 frank. In 1871 werd de cijns verlaagd tot 10 frank. Door de wet van 1883 kwam er voor het eerst een mentaliteitsverschuiving op gang in ons systeem van kiezen. Buiten de traditionele cijnskiezers kregen we nu ook de groep van "capaciteits- of bekwaamheidskiezers" bij gemeente- en provincieraadsverkiezingen. Dit hield in dat de mannen die in een examen over de leerstof van de lagere school 60% van de punten behaalden en konden gewijzen dat zij zes jaar school hadden gelopen, een kiesdiploma verwierven van gemeente en provincie. De katholieken zijn daar gretig op ingegaan door per parochie avondlessen te organiseren ter voorbereiding op dit examen. Een ander gevolg van deze verandering was dat voortaan de gemeenteraadsverkiezingen werden georganiseerd op een zondag (ook niet-rijken moesten hun stem kunnen gaan uitbrengen). Zo liep ook het aantal kiezers op dat sinds de verlaging van de kiescijns in 1871 neerkwam op 25% van de mannen (in de gemeenten). Ook was sinds 1877 naar Brits voorbeeld de geheime stemming ingevoerd om overheidsdruk op de kiezer onmogelijk te maken.

De eerste grondwetsherziening in België heeft plaats gehad in 1893. Het principe van het algemeen meervoudig stemrecht voor mannen werd ingevoerd. Tegelijk werd ook het principe van stemplicht in de wet ingeschreven. Van dan af werden ook voor de landsverkiezingen stembureaus in elke gemeente georganiseerd. Deze nieuwe grondwetsartikelen resulteerden in de nieuwe gemeentelijke kieswet van maart/april 1895, die alles bij mekaar reactionair was. Van 1884 tot 1914 kende België homogeen katholieke regeringen.

De voornaamste bepalingen in deze gemeentelijke kieswet waren de volgende:

- alle mannen kregen stemrecht vanaf de leeftijd van 30 jaar (en niet 25 zoals bij de landsverkiezingen);
- gehuwden kregen vanaf 35 jaar een tweede stem bij in de gemeenten van meer dan 2.000 inwoners en op voorwaarde dat zij meer dan 5 frank belasting betaalden;
- de eigenaars van onroerende goederen kregen een bijkomende stem;
- een kiezer kon vier stemmen verenigen in plaats van drie, drie stemmen was het maximum voor de landsverkiezingen;
- de evenredige vertegenwoordiging (zoals nu gebruikelijk is) werd ingevoerd in de gemeenten waar er bij de eerste stemronde geen absolute meerderheid was behaald door één van de lijsten. Voortaan viel dus de tweede stemronde weg.

Concreet betekende dit, dat onderwijzers bijvoorbeeld drie stemmen hadden en dat de rijken in verhouding een zwaarder overwicht kregen.

Uiteindelijk kregen alle mannen en vrouwen één stem voor de gemeenteraadsverkiezingen door de wet van 15 april 1920. Uiteindelijk is er nog de bijzondere situatie te vermelden voor de periode van eind 1914 tot en met 1918.

Onder de eerste wereldoorlog was bijna gans België bezet door de Duitsers. Het Duitse bestuur verliep toen in feite parallel aan het Belgische bestuursapparaat. Elke Belgische gezagsdrager, tot en met de stationschef, kreeg een Duits equivalent. Maar de grote en belangrijke uitzondering hierop vormden de gemeentebesturen. De burgemeester kreeg geen Duitse dubbelganger, en bovendien behielden de gemeenteraden, als enige van de vier verkozen lichamen, het recht hun bezittingen normaal te houden.

Dit was zeker anders tijdens de bezettingsperiode onder de tweede wereldoorlog, toen het voor de gemeentebesturen heel wat ingewikkelder en moeilijker lag.

Zeer belangrijk als opmerking vooraf is ongetwijfeld ook het feit dat voortdurend rekening moet gehouden worden met de plaatselijke situatie te Hoegaarden. Het kiesgedrag stond te Hoegaarden zeker onder invloed van wat in Tienen gebeurde in de 19de eeuw. De opkomst van de suikerfabricage is ook van enorm belang geweest voor de liberale partij en ongetwijfeld het stemgedrag van de boeren, een typische middengroep te Hoegaarden, bepaald.

Het was een nieuwe welvaart voor de Hoegaardiërs, na de biernijverheid die aan belang verloor naarmate de 19de eeuw verder schreed. Het werd tevens weer één van de zovele twistpunten tussen katholieken en liberalen, de eersten van huizen uit conservatief en vasthoudend aan de tanende glorie van de brouwerskunst.

Laten wij als laatste voorafbeschouwing ook duidelijk stellen dat wij het in deze bijdrage uitsluitend hebben over de ideologie, de politieke keuze die de Hoegaardiërs gemaakt hebben de laatste 150 jaar.

De benaming katholiek heeft in principe niets te maken met geloofsovertuiging of -beleving, maar slaat alleen op de "politieke" keuze, al kunnen we natuurlijk niet ontkennen dat de invloed van de parochiegeestelijkheid op de plaatselijke politiciers soms zeer groot was.

HET TIJDPERK DER PATRIOTTEN

VAN 1831 TOT 1848

(vervolg van de bijdrage "Onder Hollands Bewind")

Na verdrijving der Hollanders en de instelling van de Belgische Onafhankelijkheid, had het Voorlopig Bewind in alle gemeenten van het land nieuwe verkiezingen voorgeschreven, om de Vijgen en Orangisten uit de gemeentebesturen te weren.

Te Hoegaarden grepen deze verkiezingen plaats op 22 oktober 1830 en gingen gepaard met een kleine volksoproer, uitgelokt door de Patriotten tegen de voormalige conservatief gezinde burgemeester de Zangré, die na een eerste maal terug te zijn verkozen, onder doodsb bedreigingen zijn ambt moest neerleggen. Hij was zelfs verplicht om samen met enkele getrouwen tijdelijk het dorp te verlaten, omdat hun leven in gevaar verkeerde.

Een nieuwe ploeg van Patriotten en Progressisten had zich alsdan aan de macht gesteld en die al het oude gedoe wilden afschaffen en een gans nieuw radicaal gericht stelsel invoerden.

Tot deze Raad behoorde:

- Jean Baptist Dumont, 61 jaar, burgemeester
Hij zetelde sinds 1818 in de gemeenteraad, waar hij de oppositie leidde tegen burgemeester de Zangré. Was radicaal Progressist.
- Jean Baptist Van Autgaerden, 53 jaar, assessor (schepen) kleinzoon van de burgemeester. Was oud-Republikein en burgemeester geweest van 1804 tot 1808, alsook grijze Eminentie der Progressistische partij te Hoegaarden.
- Pierre Lowet, 34 jaar, assessor, Progressist. Nieuw in de Raad.
- Jean Henri Vandermolen uit Aalst, 34 jaar, raadslid.
Zetelde van in 1817 in de Raad, als gematigd Progressist.
- Jean Baptist Nijs uit Nerm, 54 jaar, Progressist.
- Anselme Vandiest uit Bost, sinds 1820 in de gemeenteraad, 71 jaar.
Was van de Conservatieven naar de Progressisten overgekomen.
- Jean Baptist Fourie, 48 jaar, Progressist, nieuw in de Raad.
- Jean Baptist Dumont, 46 jaar, Progressist, nieuw in de Raad.
Was de kleinkozijn van de burgemeester en van Van Autgaerden.
- Clement Carcan uit Overlaar, Progressist.

De vroegere gemeentesekretaris François Lodewijckx, 37 jaar, bleef in functie, wjl zijn schoonbroeder Jean Haumont, 32 jaar, gemeente-ontvanger werd.

Gezien de Raad vijf Jean Baptisten telde, werd hij door het volk "de Raad der Tisten" of "de Raad der Jannekes" genoemd naar gelang het geval. Deden ze iets verkeerd, waren het "de triestige Tisten", en maakten zij wat te veel van hun jan, zegden men "de dikke Jannekes". En het was met deze Tisten en Jannekes, dat te Hoegaarden, de Belgische Onafhankelijkheid aanving.

Dumont droeg de burgemeesterstitel, doch hij was dat slechts bij naam (nominaal), want de echte burgemeester t.t.z. hij die regeerde en het laatste woord voerde, was niemand anders dan Van Autgaerden.

Op 13 januari 1831 kwam deze Raad voor de eerste maal samen in het Raedhuys, dat zich nog steeds in 't Nieuwhuys bevond bij Jean Henri Dewaelheyne (oud-gemeente-ontvanger en bepaald geen vriend van burgemeester Dumont), waar nu de Belgische vlag uithing, ter vervanging van deze van Orange en waarvan de jaarlijkse huurpacht op 20 gulden werd gebracht.

De nieuwe Raadsleden legden de eed af aan het Voorlopig Bewind, dat op 24 februari onder het Regentschap werd gesteld van Baron Surlet de Chokier, oud-Maire van Gingelom.

Nu konden de Tisten en de Jannekes beginnen te werken.

Zo in de gemeenteraad geen enkel lid meer van de oppositie zetelde, dan was zulks niet het geval voor de Kerkfabriek en het Weldadigheidsbureau.

De Kerkfabriek, die een zuivere kerkelijke aangelegenheid was, werd voorgezeten door Pater Henri Coenegras, broeder van oud-Raadslid Servaes Coenegras. Hij was door de Fransen uit het klooster te Hoegaarden verdreven en lange tijd ondergedoken geleefd. Hij had in verbinding gestaan met de Conspiratie.

De andere leden waren pastoor Sweerts als Kerkmeester in Rechten, Burgemeester Dumont als Raadgever in Rechten, de gemeentesekretaris Fr. Lodewijckx als boekhouder en de katholiek Jean Troost als sekretaris. De gewone raadgevers waren Lambert Legrand en de oud-Municipaal Henri Lodewijckx (vader van de boekhouder) die onder de Fransen griffier was geweest van de Vrederechter.

In deze instelling verkeerde Dumont steeds in de minderheid, maar zij hadden hem nodig als Burgemeester.

Het Weldadigheidsbureau was samengesteld uit:

Burgemeester Dumont als voorzitter, Pastoor Sweerts, lid in Rechten, Charles Caberghs (gematigd liberaal), Raadslid Fourie en oud-Raadslid Servais Cluts uit Bost (vriend van de Zangré), als gewone leden, Jean Haumont was ontvanger en Dr. Remi Billen met Dr. Jean Bapt. Janssens geneesheren der Armen.

Ook in dit bureau hadden de Tisten maar een beperkte macht.

En tenslotte zag de Militiekommissie er als volgt uit:

de Assessoren Van Autgaerden en Lowet en de Raadsleden Fourie, Vandermolen, Nijs, Dumont en Carcan.

Van Diest was sinds eind 1831 uitgevallen, waarschijnlijk overleden.

In deze kommissie hadden de "Jannekes" alles voor het zeggen, maar dat was zeer relatief, want het waren de lotelingen zelf die hun lot bepaalden door uittrekking.

Dank zij de bijbesturen en inzonderlijk de Kerkfabriek behielden de katholieken voet in huis, al was het maar in de achterkeuken.

Van merum

DR HENRI VAN MERUM

De Confrerie der oude Hoegaardse Schepenfamilies genaamd "de V Geslachten" die de ganse 18de eeuw hadden beheerst, om bij de komst der Fransen te worden onttroond, waren vanaf 1804 gedeeltelijk en in 1808 volledig terug aan de macht gekomen.

Onder het Hollands Bewind hadden zij de politiek van Burgemeester de Zangré gesteund, omdat deze tot de Geslachten behoorde en zij langs hem hun invloed op het gemeentebestuur konden doen gelden, ten einde de politieke teugels te Hoegaarden zo lang mogelijk, van achter de schermen in handen te houden.

Door de gebeurtenissen van 1830 en de machtsverovering door Burgemeester Dumont en zijn radikale aanhangers, werd de invloedssfeer van de Geslachten plots brutaal afgesneden, zodat hun ster andermaal verbleekte.

Er zetelden weliswaar twee van hun leden in de Raad, die alles voor het zeggen had, namelijk Van Autgaerden en Lowet, maar op deze mannen, die tot de vurigste progressisten behoorden, hadden de Geslachten zeer weinig invloed.

Aan deze toestand diende zo snel mogelijk verandering te komen.

In geheime vergadering bijeen, besloot de Raad der Gildedekens van de Geslachten om de regering Dumont ten val te brengen en zij gingen, net zoals ten tijde van het Schrikbewind, tot een soort van samenzwering over.

Dit komplot "la Sainte Alliance" genaamd bestond uit twee frakties, de "Ziel" en de "Geest".

De "Ziel" had tot doel de huidige Raadsleden te beïnvloeden en in hun rangen een onderlinge verdeeldheid te zaaien, om hun tot het indienen van ontslag te leiden en hun alzo in de ogen van het volk in ongenade te brengen voor de eerstvolgende gemeenteverkiezingen.

De "Geest" daarentegen moest reeds van nu af werken aan de voorbereiding van nieuwe betrouwbare kandidaten, met het oog op de samenstelling in de volgende gemeenteraad. Een zeer vernuftig en ver vooruitziend komplot, dat een groot gevaar kon betekenen voor de huidige regeerders.

Bij de "Zielefractie" behoorden:

- Dr. Henri Van Nerum, oud-burgemeester en hoofddecken van de Confrerie en ouderdomsdecken der Leliegilde. Hij wist wat het was, want onder het Schrikbewind, had hij ook een leide, de functie bekleed in de Conspiratie.
- Ex-Notaris Jean Henri Lintermans, gewezen gemeentesekretaris, Raadsheer in de Confrerieraad en ouderdomsdecken van de Hoebancx-Struys Alliantie. Had bij de Conspiratie behoord.
- Eerw. Jacobus Sweerts, pastoor van Hoegaarden, ouderdomsdecken en Mombaarvader van de Confrerie, Gildedeken der Sweerts-alliantie en Provisor in de studiebeursfundatie der Geslachten. Was bij de Conspiratie betrokken geweest.
- Jean Bapt. Van Nerum, brouwer en griffier-comptorist bij de Gulden Lelie (zie Alpaïdis nr. 5).
- Philippe de Zangré, oud-burgemeester en behorend tot de Leliegilde.

De "Geestfractie" op haar beurt was samengesteld uit:

- Servais Coenegras, brouwer, oud conservatief Raadslid en bijzittend Eredeken der Geslachten. Heeft tot de staf van de Conspiratie behoord.
- Henri Norbert Lintermans, zoon van Jean Henri Lintermans en Collateur in de Studiebeursinstelling.
- Jozef Lintermans, broeder van Norbert en griffier-Comptorist bij de Hoebancx-Struys Alliantie.
- Jean Henri Dewaelheyns, herbergier in 't Nieuwhuys, oud-gemeente-ontvanger, schoonbroeder van Jean Bapt. Van Nerum en behorend tot de Leliegilde. Had voor de Conspiratie gewerkt.
- Constant Vandertaelen, zakenman, kleinkozijn van pastoor Sweerts en stammend uit de Klavergilde.

Dit dubbel vijfmanschap had zich plechtig en onderling verbonden om zonder de tussenkomst van andere leden uit de Geslachten en uit eigen initiatief, in het grootste geheim, de strijd in te zetten om de radikalen te kelderen.

De coördinatie tussen de "Ziele- en de Geestfractie" werd bewerkt door Martinos A Speculo, Hoofd Eredeken der Geslachten, bijgezet door Dr. Henri Van Nerum en Servais Coenegras.

Bij de Geslachten was alles altijd fel ingewikkeld, maar zeer doordacht en goed verbeterd.

Het doel dat zij zich gesteld hadden, was niet gemakkelijk.

In de gemeenteraad zelf bestond immers geen oppositie meer, zodat deze nu onrechtstreeks van buiten uit, moest gevoerd worden, wat veel moeilijker was.

Vraag en Antwoord....

De Studie- en Navorsingscommissie van 't Nieuwhuys-Museum van Hoegaarden, ontvangt meer en meer vragen met betrekking tot de plaatselijke geschiedenis, stamboomkunde, heraldiek, enz...

Dit feit is verheugend, want zulks bewijst dat verschillende lezers van ons tijdschrift en andere bijdragen, belang beginnen te stellen in het verleden van Hoegaarden en aan het Museum hun vertrouwen schenken.

Aangezien sommige vragen van algemeen belang zijn, heeft de redactie van "Alpaïdis" besloten, een rubriek "Vraag en Antwoord" te openen, waarin de bijzonderste antwoorden zullen worden gepubliceerd, alsook die van vorige jaren, die een zekere interesse vertonen.

Zodoende hopen wij aan onze leden en lezers een nieuwe dienst te bewijzen, wat overigens het doel is van onze instelling.

Het Bestuur.

- WELKE ZIJN DE OUDSTE NOG IN LEVEN ZIJNDE VERENIGINGEN TE HOEGAARDEN?

1. Het Genootschap der XII Apostelen, die lang voor 1631 was gesticht, want in 1631 werden de statuten aangepast, zodat deze vereniging toen reeds bestond. Zij hebben hun lokaal in café "Pax".
2. Daarop volgt de Brouwersgilde, opgericht in 1560 en rond 1872 te loor gegaan. Werd onder folkloristische vorm terug in 't leven geroepen in 1972 onder de naam "Die Edele Orde vanden Moutstock" Hoegaardse Bier en Brouwersgilde en heeft haar zetel in 't Nieuwhuys-museum.
3. De Confrerie der V Geslachten, gesticht in 1741, maar rond 1870 (gedeeltelijk) en in 1908 (volledig) verloren gegaan. Zij werd in 1961 (gedeeltelijk) en in 1971 (volledig) heropgericht en heeft haar zetel in 't Nieuwhuys-museum.
4. De Muziekharmonie in 1861 gesticht, doch in 1873 in twee frakties gesplitst te weten, de Melomanen van de Grote Gete (liberale fractie) met hun lokaal De Cercle en de Vrije Muziek liefhebbers (katholieke fractie) met het lokaal de Pax.

- WAAR LAG DE VROEGERE PUTSTRAAT, EN HOE NOEMDE ZICH DE HUIDIGE ASTRIDSTRAAT EN DE OUDSTRIJDERSSTRAAT?

De Putstraat was der Gasthuisstraat, de Astridstraat noemde zich "Smisveld" en vroeger nog "Sanetsveld".

De Oudstrijdersstraat was de Kerckebaen.

Wij voegen hier nog het volgende bij:

De Pastorijstraat was de Molenweg (XVIIIe) later door het volk de Knorrestraat geheten.

De H. Dotremontstraat was de Aeltsche baen (XIXe).

De ganse Stoopkensstraat noemde zich de Beekstraat.

Het Kouterhof (vooraan tot in de draai) was "de Savel" (XIXe).

De Bleystraat noemde zich Rommersomstraet.

De A. Putzeysstraat was de Koffiestraet.

De Ern. Ourystraat werd Nieuwstraat genaamd.

- In het St. Gorgoniusklokje schreef Pastoor Heuysdens in 1945 dat: DE NAAM VAN DE KALVERSTRAAT BETEKENT "STRAAT WAAR DE HANDELAARS IN KALVEREN WOONDEN". Is dat wel juist?

De naam Kalverstraat komt van "Calvarie" en heeft niets met kalveren te maken. Het was een vuil en modderig pedeke, zodat het een echte calvarie was om het Sparencampshoff te bereiken dat langs dat wegeltje lag.

Bijgevolg werd het pedeke "Calvariestraet" later "Calverstraet" geheten in akten van 1582, 1610, 1624, 1664, 1680 en 1709 (Ara reg. 4240 van 1582 en reg. 4343 van 1709). Zie hieromtrent ook Alpaïdis nr. 18 van 1970.

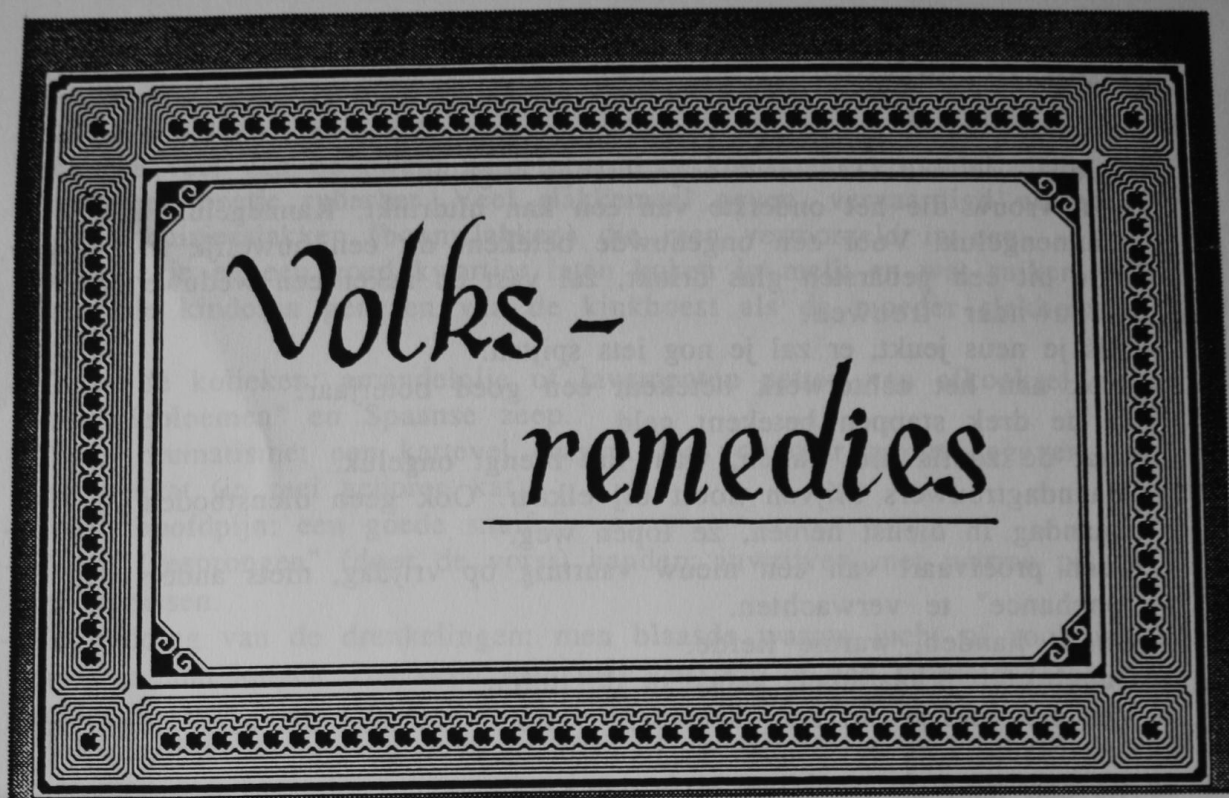
- HOEVEEL PAVILJOENTJES HEEFT HOEGAARDEN GEHAD EN WIE BOUWDE ZE?

1. Tussen 1734 en 1744 werd in de tuin van de huidige hoeve Cipers, op de hoek van Doel- en Tommestraat (voormalige Cruysblock), een gloriëtte gebouwd door griffier Servaes Sweerts, die de eigendom bewoonde.
Zijn tuin, in vorm van een doolhof gemaakt, was een siertuin en noemde zich "'t Hofke Sweerts".
Jammerlijk werd dit zomerpaviljoentje afgebroken.
2. Een tweede gloriëtte, werd tussen 1747 en 1750 gebouwd in de tuin van schepen Carolus Van Nerum, palend aan de Doelstraat.
Hij had zijn huis (huidige Pastorie) gebouwd op een deel van de grond, hem door zijn schoonbroeder griffier Servaes Sweerts afgestaan, en met het overblijvend materiaal, een paviljoen laten optrekken.
Ook hij bezat een siertuin dat de naam droeg van "'t Leliehofke". Deze gloriëtte bestaat nog altijd.
3. Een derde bestond in de tuin van het voormalig pachthof Coenegras op de Stoopkensstraat (huidig houtmagazijn van de gebroeders Vandermolen).
Deze gloriëtte werd gebouwd door Henri Coenegras rond 1760 en heeft tijdens het Schrikbewind gediend als schuilplaats voor Pater Coenegras (zoon van Henri). Met het afbraakmateriaal werd de kapel van het H. Hart in de Stoopkensstraat rechtgezet.
4. De vierde gloriëtte stond in de tuin van de St. Corneliushoeve (Brouwerij Van Nerum) op de Vroente aan de Grote Brug. Deze gloriëtte was eerder een schaduwhuisje (lommerhuisje) en werd gebouwd door Brouwer Charles Van Nerum, rond 1860.
Rond 1900 ging de brouwerij ten onder en diende vervolgens als melkerij en ook als huidevetterij. Nadien werd het ganse complex afgebroken.
5. De vijfde en laatste bekende gloriëtte te Hoegaarden stond in het Kapittel-tuin en werd "jacht paviljoen" genaamd. Het gebouwtje stond er reeds in de XVIIe eeuw en werd afgebroken voor de Franse tijd.

- OP DE GEMEENTEPLAATS BESTOND IN VROEGERE TIJDEN EEN POEL. WANNEER VERDWEEN HIJ?

De plaatspoel (vermeld in 1635) was reeds lang voor de Franse revolutie dichtgeworpen en niet rond 1818, zoals sommige bronnen vermelden. Wij bezitten een plan van de gemeenteplaats uit de jaren 1795-1797 met een begeleidend document "Pavage de la place de la commune de Hougarde".

Toen bestond er al geen poel meer, maar nog wel het huis "Les 7 Fraïnes" ongeveer in 't midden van de plaats, terwijl reeds een rechte strook gekasseid was van aan de Venetiaan tot voorbij het huis nr. 25.

Uit het boek "Herinneringen-Kinderjaren" door Achille Van Acker haalden wij volgende volksremedies:

- Het hoofd vol puisten kon genezen worden door het hoofd te wrijven met een schoteldoek, een vuile schoteldoek na de afwas.
- Duivejongen tegen kankerende borsten.
- Cognac en zout tegen verstopte winden.
- Zwijnsgras tegen suikerziekte.
- Doeken uit blauw linnen, liefst halfversleten goed, tegen zweetvoeten.
- Voetbad van mosterd tegen beroerten.
- Tegen 't zwijnvuur en allerlei gezwollen met de handen en voeten in koedrek zitten (maar de drek moet vers zijn).
- Solferbloem om het bloed te zuiveren.
- Tegen maagziekten poeder van gebrande mosselschelpen.
- Stempelen met een gouden trouwring tegen 't Katrienwiel.
- Sleutel in de nek leggen tegen het neusbloeden.
- Eén van de beste middelen tegen een koude of zwakke borst is vliendersiroop (de blauw-zwarte bessen geplukt om siroop te maken en suiker toevoegen).
- Om de kinderen goed te doen slapen gaf men meekoppen (maankoppen).

Geluk of ongeluk

- Een spin zien: 's middags geluk en 's avonds minne.
- Doden van een O.L.Heerbeestje brengt ongeluk.
- Een vrouw die het onderste van een kan uitdrinkt: Kannegeluk is mannengeluk. Voor een ongehuwde betekent dit een huwelijk in het jaar.
- Wie uit een gebarsten glas drinkt, zal vast en zeker een weduwe of weduwnaar trouwen.
- Als je neus jeukt, er zal je nog iets spijten.
- Jeuk aan het achterwerk betekent een goed boterjaar.
- In de drek stappen betekent geld.
- Laat de zoutla niet vallen, want dat brengt ongeluk.
- Maandagtrouwers blijven nooit bij elkaar. Ook geen dienstboden op maandag in dienst nemen, ze lopen weg.
- Geen proefvaart van een nieuw vaartuig op vrijdag, niets anders dan "onchance" te verwachten.
- Koude handen, warme liefde.
- Ongeluk in 't kaartspel, geluk in de liefde.
- Van een meisje die haar haarspeld verloor, zei men dat haar jongen aan haar dacht.
- Als een tand uit de mond werd geslagen, werd deze over de rug (schouder) geworpen, terwijl men een kruisteken maakte; overtuigd dat spoedig een nieuwe tand zou groeien.
- Een meisje mag nooit een scherp voorwerp, zoals een mes of schaar als geschenk aanvaarden van haar jongen, want dat snijdt de liefde af.
- Met de hand over een bult wrijven brengt geluk.

Over dieren

- "Keunaars" zijn plantjes tussen het gras die de konijnen graag lusten.
- Mossels zijn de oesters van de werkman.
- Van een ezel wordt verteld dat men hem nooit ziet sterven.

Gebruik van geneesmiddelen

- Het is verkeerd geneesmiddelen te nemen gedurende de hondsdagen.
- De uitwerking van een geneesmiddel was gekoppeld aan het teken waarin de zon stond.
- Het is nodig de kruiden te trekken in het geschikte kwartier van de maan.
- Kinderen hadden wormen: als ze veel in de neus peuten, nu een keer eetlust, dan weer niet, als het drinkt met de macht, een dikke buik heeft, terwijl het ander mager is, de pis wit is, het kind koud zweet heeft en zijn tandvlees slecht is.

- Remedie: solferbloem eerste klas als geneesmiddel, ijzervijzel laten trekken op water en daarvan nu en dan te drinken geven.
- Tegen kinkhoest: een licht braakmiddel, bv. een beetje braakwijnsteen (niet te veel van de zware wijnsteen). Een klein purgeermiddel geven, het beste een beetje rubarber. Veel slakkemeel geven, vervaardigd uit een dozijn huisjesslakken (boomslakken) die men vermorzeld in een neteldoekje en een goed kwartier laten koken in melk en wat suiker. Zelfs zuigende kinderen genezen van de kinkhoest als de moeder slakkemelk drinkt.
 - Tegen de kolieken: amandelolie of lavementen zetten van afkooksel van "cameliebloemen" en Spaanse zeep.
 - Tegen reumatisme: een kattevel dragen. De voorkeur wordt gegeven aan een meikat (in mei geboren kat).
 - Tegen hoofdpijn: een goede snuif.
 - Tegen "gesprongen" (door de vorst) handen: inwrijven met warme pis of er op te pissen.
 - Tot redding van de drenkelingen: men blaasde warme lucht of rook van tabak in hun longen. Dat deed men met een pijp of een strohalm. Ook langs achter blaasde men tabaksrook door de aars.
Men ontsteekt de pijp en duwt de steel in de aars. Over de kop van de pijp legt men een papiertje met gaatjes ingestoken en blaast also de rook in de aars. Zeer dikwijls hoort men robbelingen in de buik van de drenkeling die nadien het water uitspuwt. Als iemand uit het water gehaald wordt, is het ook goed in zijn neus te kittelen met een pluimke (kan men eerst in ammoniakzout dopen zoveel te beter). Het is ook goed iets dat sterk riekt onder de neus te steken. Droge snuif helpt ook. Men kan de drenkeling met zijn voeten naar omhoog hangen ofwel hem over een ton rollen. Dat deed men, menende dat 't lijf vol water was en dat het water door de bewegingen die men 't lichaam deed ondergaan, uitgebraakt werd.

Weersvoorspellingen

- Vorst: als de schouw hard trok 's winters, als de kat haar rug warmde, vriesganzen in formatie vliegen, veel noten betekent een harde winter.
- Regen: de haren krullen of wild staan, de sparappels zich sluiten, de kat zich wast, de zwaluwen laag vliegen, de vliegen steken, de handen droog zijn, de eksterroog steekt, de kachel rookt, het zout vochtig wordt, de keukenvloer of pompsteen uitslaat (vochtig wordt).
- Goed weder: rook naar de hemel gaat, de zwaluwen hoog vliegen, ondergaande zon rood is, de vogels zingen.

Regen met blaasjes betekent langdurende regen.
Als het met Sinte Godelieve regent is het voor zes weken.

BIER trofee

Om het Hoegaards Biermuseum en ons tijdschrift "ALPAIDIS" te verbeteren en op de hoogte te blijven van wat er leeft in de brouwerswereld, heeft men besloten dit jaar een "BIERTROFEE" toe te kennen.

SPELREGELS:

Wie de redactie gloednieuwe (nog niet verschenen) persartikelen, bierviltjes, informatie, dokumentatie enz. toestuur, ontvangt daarvoor een aantal punten.

Alle artikelen enz. sturen naar: **Etienne GROOTEN**

Oude Leuvensestraat 41

3300 TIENEN

of afgeven in 't Nieuwhuys-museum te Hoegaarden
met vermelding "BIERTROFEE".

Niet vergeten naam en adres te vermelden.

Puntenverdeling:

- Brouwerij voorwerpen (vb. flessen, bakken, publiciteitsvoorwerpen e.d.)	30 p.
- Oude Hoegaardse Bierglazen	30 p.
- Uitgaven over Bier (boek) of tijdschriften	25 p.
- Artikelen over de Hoegaardse bieren	25 p.
- Brouwerij historieken	20 p.
- Bierartikelen (klaar voor publicatie)	20 p.
- Persknipsels over Hoegaardse bieren	15 p.
- Persknipsels over bier (allerlei)	10 p.
- Fotocopie van oude bierdokumenten	10 p.
- Andere nuttige Bierinformatie	10 p.
- Biermoppen en/of Bierrecepten	5 p.
- Bierviltjes en/of etiketten (per stuk)	1 p.

In elke "ALPAIDIS" zal een tussenstand gepubliceerd worden. Naast de **BIERTROFEE** (?) zal de winnaar tevens een geschenk overhandigd worden. De 2de tot en met de 5de ontvangen eveneens een waardevolle prijs.

JAARPROGRAMMA

1991 TENTOONSTELLINGEN

23 maart - 28 april	"BELGIE BIERLAND" - Tentoonstelling
12 april	"KAARTLEZEN" - Voordracht VAB-VTB Antwerpen
4 mei - 19 mei	"IKONEN EN SCHILDERIJEN" uit Roemenië - Tentoonstelling door Dhr DUMITRESCO
1 juni - 23 juni	"MAGISCHE KUNST" door Mevrouw DE DOBBELEER - Tentoonstelling
29 juni - 1 september	"BIERVERZAMELINGEN" - Tentoonstelling
7 september - 29 september	"Dr. SMEESTERS en de MATIGHEIDSBOND" - Tentoonstelling
5 oktober - 3 november	"DE V GESLACHTEN VAN HOEGAARDEN" - Tentoonstelling
9 november - 24 november	"ROEMEENS ARTISANAAT" - Tentoonstelling door Dhr. DUMITRESCO
30 november - februari 1992	"BELGIE BIERLAND" - Tentoonstelling

Bier - en Streekmuseum
't nieuwhuys
HOEGAARDEN